

40-årsjubileum

Boglösa den 20 augusti 2022

Foto: StigF 2022

Innehåll

2 Funktionärer

3 Ledare

4 Organisation

5-6 Norrsken

7 Profilen, Birgitta Holst Alani

8-9 Att vara lärare V

10 Studieprogram

11 Friskvård

11 Pepparrotsbadet

12 Aktiviteter vintern 2022/23

13-16 Jubileumsbilaga

17 Resor vintern 2022/23

18 Hästar som gruvarbetare

19 Annonser

20-21 Bedrägerier XV

22 Covid 19

23 Recensioner

24 Majs kåseri

25 Den gamla bilden

26 Märta's klurigheter

27 Nu är det jul igen

28 God Jul

Redaktions- kommittén	Solveig Zander, ansvarig utgivare	070 241 0227	solveig.zander@outlook.com
	Stig E. Forshult, redaktör	070 531 5388	stigforshult@gmail.com
	Maj Kinnbo	073 949 1551	kinnbo.maj@gmail.com
	Carl-Erik Lind	070 735 2274	calle.ingrid@gmail.com
	Sven-Olof Johansson, annonser	070 211 5076	johansson85@hotmail.com

Funktionärer	telefon
Bordtennis, Peter Örberg	072 556 2237
Boule, Pia Rosenberg	073 680 4727
Bowling, Anita Lund	0171 413 097
Bridge, Barbro Sandberg	073 681 5523
Friskvård,	<i>vakant</i>
Läkemedelsombud, Lena Jensen	070 330 5538
Medlemsvård, Eva Armholt	070 238 2628
Programkommitté, Anita Nehler	070 660 1757
Redaktör, Stig Forshult	070 531 5388
Resekommitté, Lisbeth Broström	070 287 4894
Studiekommitté, Pia Rosenberg	073 680 4727
Valberedning, Barbro Larsson	070 361 5866
Västanvind, Heidemarie Rosén	0171 388 36
Webbansvarig, Gunnar Tallnäs	076 817 0191
Kommunala Pensionärsrådet, KPR	
Carl-Erik Lind	070 735 2274
Enabygdens bankgironummer:	5947-0559
Enabygdens swishnummer:	123 230 8906
Organisationsnummer:	802 447-9597

Avgiften vid månadsmöten, 70 kr, inkluderar underhållning, förtäring och information. Ska betalas av samtliga närvarande.

Vi är tacksamma om ni som ändrar namn, adress, telefonnummer eller e-postadress, meddelar detta till Karin Berkö, tel. 072 240 1002, mejl: karinb.berk6@gmail.com eller Monica Bauer, tel. 070 277 6886, mejl: krakan25.mb@gmail.com.

Adress, telefon och mail:

SPF Seniorerna Enabygden
Källgatan 1 B, 749 35 Enköping
Enabygden: stigforshult@gmail.com
Hemsidan: gunnar.tallnas@gmail.com

Enabygdens hemsida:

www.spfseniorerna.se/enabygden

Klicka vidare på "Tidningen Enabygden" och sedan på "Läs tidningen".

STYRELSEN, ordinarie	telefon	mejl
Solveig Zander, ordförande	070 241 0227	solveig.zander@outlook.com
Pia Rosenberg, vice ordf.	073 680 4727	pia.rosenberg52@gmail.com
Irene Löthegård, sekreterare	070 926 6206	irene@lothegard.nu
Anita Nehler, vice sekr.	070 660 1757	anita.nehler@hotmail.com
Reine Fredengrener, kassör	070 540 3630	reine@elstop.se
Karin Berkö, medlemsregister	072 240 1002	karinb.berk6@gmail.com
Eva Armholt, medlemsvård	070 238 2628	eva.armholt@gmail.com

Ersättare

Christer Sandelin	076 879 6275	chsandelin@gmail.com
<i>vakant</i>		

Revisorer

Lars Wallander	070 314 6850	larswa1111@gmail.com
Glen Ärnils	070 532 8479	glen.arnils@mbox.lidnet.se
Monica Sahlén, ersättare	070 547 6544	monica.sahlen40@gmail.com

Styrelsemöten planeras till måndag 5/12, 9/1 och 6/2 vanligen kl 10. Årsmötet hålls på fredag 10/2, 2023, kl 14. Expeditionen på Kryddgården, Källgatan 1 B, håller tills vidare stängt, eftersom kommunen vägrar att låsa upp ytterdörren. Ring eller mejla istället. Se kontaktuppgifter ovan.

Solveigs sentenser

Utåtriktade aktiviteter!

Utåtriktade aktiviteter där SPF Enabygden ska synas är viktigt. Vi önskar att bli fler medlemmar och då måste vi marknadsföra oss. Här kan alla hjälpa till.

Enkelt, berätta om hur roligt det är att umgås och fika tillsammans och om alla våra, intressanta, givande, spännande och roliga program vi erbjuder. Nämn också alla resor och sist men inte minst de rörelseaktiviteter som gör att vi mår bättre och blir piggare.

SPF Enabygden var i år med på Trädgårdsdagen och Enköpingsmässan. Roligt för oss som deltog och roligt för alla som kom och pratade med oss, hoppas och tror jag i alla fall. Några fler medlemmar fick vi och resultatet har vi noterat.

Det har varit många på höstens aktiviteter bl.a. på informationen om att motverka bedrägerier, månadmötet med Birgitta Holst Alani, trubadur-

afton med Quiz, cirkelverksamheten och tipspromenaderna i Drömparken för att nämna några.

Bedrägerier mot äldre via telefon, hembesök eller andra kontaktvägar är vanligare än vad vi vill tro och vad fakta säger. Vid ett informationstillfälle, där en Polis berättade, gav i alla fall mig en helt ny och skrämmande verklighet. Uppmaningen var att vi ska vara ytterst vaksamma. Säg Nej! lägg på luren och stäng dörren och lås. Ingen behöver vara artig, var i stället brysk för ingen begär tillgång till dina konton och pengar. Det gör bara Du själv! Se även sidan 20.

Seniororganisationerna, föreningarna, fortsätter uppdraget om att förverkliga ett "Seniorernas hus". Det gäller att var uthålliga i kontakten med kommunen. Vi ska inte ge upp utan snarare bli än tydligare i våra behov och krav.

Hösten och vintern har oändligt mycket att erbjuda. Spännande!

Vi ses i SPF! / Solveig Zander

Redaktörens rader

Så närmar sig även år 2022 sitt slut, det år då vi kunde fira 100 år av allmän rösträtt. Viktigast var förstås att fem kvinnor efter valet 1921 äntligen 1922 tog plats i Riksdagens båda kamrar.

Den graderade rösträtten till kommuner och landsting hade upphört 1918, då striden stod hård. Innan dess kunde enskilda personer ha upp till 40 kommunala röster. Jag hoppas nu att alla använde sina demokratiska rättigheter i valet den 11 september, även om sådana sällan går precis som man själv vill.

Rösträttsstriden var intensiv hela 1910-talet med Liberaler och Socialdemokrater som pådrivare och den gamla Högern som motståndare. Till slut kunde Nils Edéns regering ändå driva igenom frågan med Kung Gustaf V:s goda minne. Denne,

vars gemål var tyska, hade sett hur både den tyske kejsaren och den ryske tsaren hade störtats och han var livrädd för även en svensk revolution.

Om ett par månader är det så dags för oss att använda våra röster igen. Den 10 februari 2023 håller *Enabygden* årsmöte, då vi ska välja vilka som ska sitta i styrelsen m.m. Valberedningen tar gärna emot era förslag. Sammanställande är Barbro Larsson, tel. 070 361 5866, och i övrigt ingår Sören Sagström, 070 671 4804, Monica Sahlén, 070 547 644 och Evy Johansson, 073 562 9676.

Antagligen behövs även ett antal nya funktionärer i olika kommittéer och liknande. Hör av er med tips till valberedningen.

StigF

Bild från Clipartix

Välkomna med egna bidrag till *Enabygden*. Skicka in era texter eller en bild med några kommentarer. Då kan vi ringa upp och få mer info. Det finns säkert många som gillar att skriva lyrik. Så varför inte skicka in kvartalets dikt eller kanske berätta om en nyligen läst bok eller om någon resa. Det behövs inte många rader. Välkomna! För signerade artiklar svarar alltid artikelförfattaren själv.

Det går också bra att få ett eget foto på *Enabygdens* första sida. T.ex. en vinter- eller vårbild för nr 1, 2023 och en vår- eller sommarbild för nr 2. Kanske kan det t.o.m. bli ett litet pris!

Presstopp för *Enabygden* nr 1, 2023 är på **fredag den 3 februari** / StigF

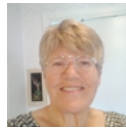
NUVARANDE OMRÅDESGRUPPER

Arbetsgrupp 1, Kontakt:
Elisabeth Andersson, tel. 072 738 6760
e-post: reisandersson@gmail.com.
Jan-Olov Andersson och Sten-Olov
Björbrand ingår också i gruppledningen.
Området omfattar medlemmar boende på
landsbygden utanför Enköpings stad.

Arbetsgrupp 3, Kontakt: Vakant
Ledare söks, gärna två eller tre tillsammans.
Fanna (Svampgatorna), Korsängen,
Bergvreten, Husberg, Gånsta, Stenvreten,
Bredsand, Åkersberg.

Arbetsgrupp 4, Kontakt:
Gunnel Sparrings, tel 070 531 3554,
e-post: sparringsg@gmail.com. Även
Gunilla Sellin och Marianne Johansson ingår.
Centrala Enköping, Kungsgatan, Östra
Ringgatan, Lilla Vägen, Sandgatan öst,
Tullgatan, Munksundsgatan, Kryddgårds-
gatan, Korsängsgatan och korsande gator.

Arbetsgrupp 5, Kontakt:
Kurt Pettersson, tel. 070 320 4172
e-post: kurt.3702@gmail.com.
Enköping sydväst, Gröngarn, Munksundet,
Lillsidan, Västerleden, Galgvreten.

Arbetsgrupp 6, Kontakt:
Pia Rosenberg, tel. 073 680 4727
e-post: pia.rosenberg52@gmail.com.
Romberga, Enögla, Drottninggatan,
Bangårdsgatan, Linbanegatan, Långgatan
norr, Bergsgatan, Fjärdhundragatan norr,
Lillängsgatan.

Områdesgrupp 7, Kontakt:
Eva Armholt, tel. 070 238 2628
e-post: eva.armholt@gmail.com
Långgatan södra delen, Fjärdhundragatan
söder, Hägnadsvägen, Sandgatan väst,
Torggatan väst, Västra Ringgatan, Lillebergs-
gatan, Kyrkogatan.

SPF Seniorerna Riks

Våra flitiga kommittéer i *Enabygden* ordnar mängder med trivsamma aktiviteter för oss från föredrag och studiecirklar till dagsresor och tipspromenader. Då är det lätt att glömma bort att SPF Seniorerna har en riksorganisation som också jobbar för oss. Främst märker vi detta när *Senioren* ramlar ner i brevlådan med mycket intressant och varierande läsning samt information om försäkringar och rabatter. Kolla gärna där och dra nytta av olika erbjudanden.

Mindre synligt är allt jobb som vår ordförande Eva Eriksson och kansliet i Stockholm sliter med för att vi ska ha anständiga pensioner, en god vård och omsorg m.m. Vi blir förstås aldrig nöjda men utan deras idoga arbete hade vår situation sannolikt varit ännu sämre.

Landskapsresor

Under flera år har främst Bo Holmgren och undertecknad arrangerat veckoresor till olika nordiska landskap i anslutning till *Enabygdens* många landskapscirklar. Senaste resan gick till Åland i månadskiftet juni/juli i år. Av skilda orsaker kommer vi inte att kunna ordna fler resor, varför nya krafter är välkomna att ta vid.

Våra resor har genomförts i samarbete med Lars Malmström i *RESAREN AB* som bokar buss och hotell samt ställt upp med den obligatoriska resegarantin. Detta har fungerat utmärkt, men nu är det dags för andra inom *Enabygden* att fortsätta det praktiska arbetet.

Det är rätt mycket jobb även för en enda resa per år men också väldigt roligt. Hör av er.

StigF

Viktiga telefonnummer

SOS alarm	112	Polisen	114 14
Vårdguiden	1177	Hemtjänst	0171 625 425
Kvinnojouren	0171 440 242	Kontaktcenter	0171 625 000, vx
Jourhav. medmänn.	08 702 1680	Röda Korset, stöd	0771 900 800
Äldrelinjen	020 222 233	Färdtjänst	0171 625 920
		Kvinnofridslinjen	020 505 050
		Taxi Enköping	0171 440 000

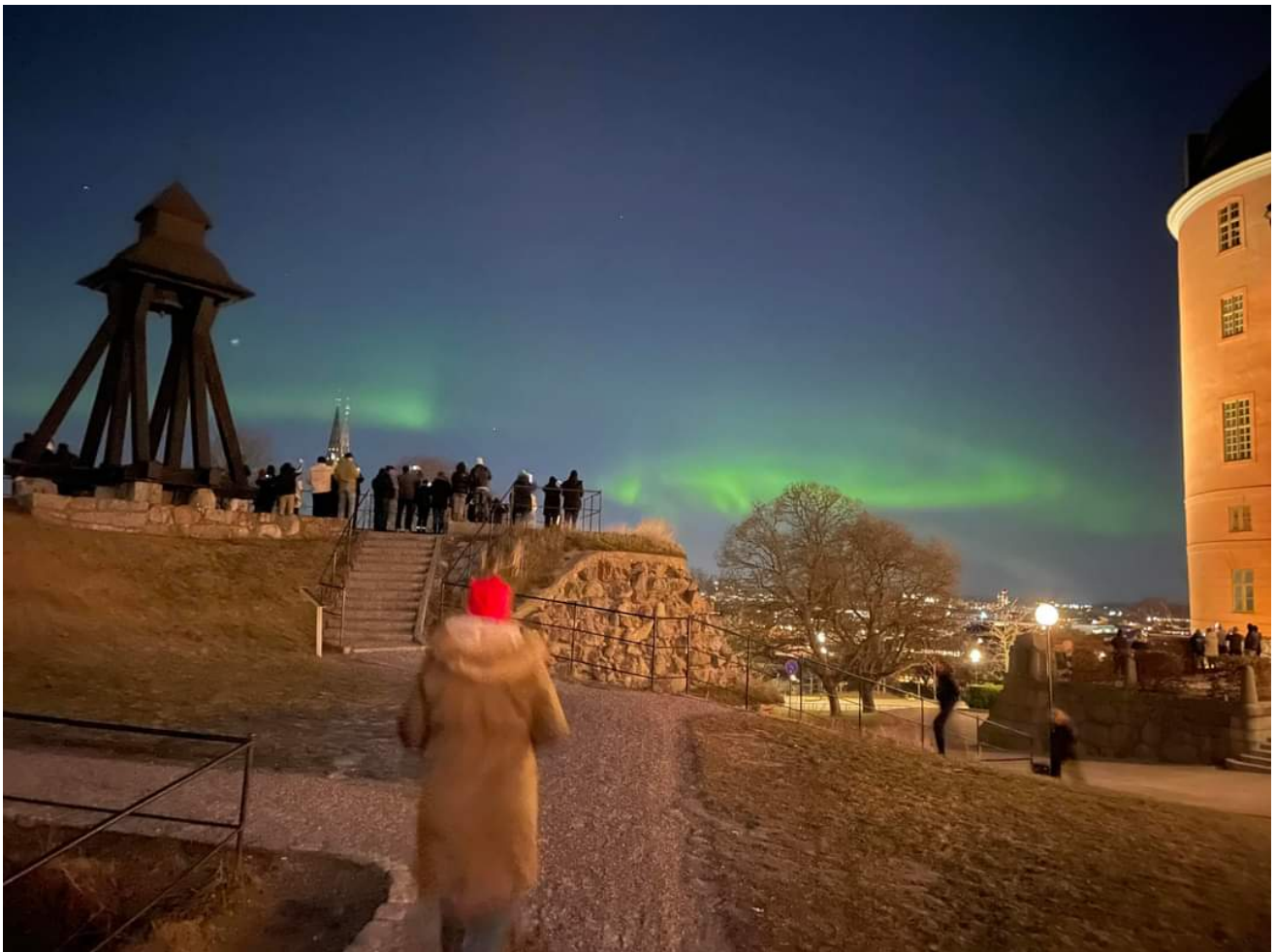
Om Norrsken

Under förra vintern kunde vi vid flera tillfällen uppleva norrsken, *Aurora Borealis*, såväl i Mellansverige som t.o.m. ännu längre söderut. Denna vackra ljusshow är ett mycket vanligt fenomen under vintern, men i de flesta fall ser man norrsken bara långt i norr och främst där det inte finns alltför mycket störande ljus. Men vid några tillfällen under vintern 2021/22 syntes norrsken både i Enköping och Uppsala redan innan kvällsmörkret helt hade sänkt sig. Norra Skandinavien hör till de bättre trakterna på Jorden att se norrsken, eftersom det är relativt lätt att komma hit jämfört med Alaska och norra Canada, där det knappt finns några kommunikationer alls, särskilt inte vintertid. I Abisko ligger dessutom *Aurora Sky Station* på berget Nuolja, dit man kan åka linbana från turiststationen vid Torne Träsk.

Men vad är då norrsken? Hur skapas det och vad har folk trott om norrsken, innan de moderna vetenskapliga förklaringarna fanns?

Först måste vi då konstatera att det även förekommer sydsken, *Aurora Australis*, på södra halvklotet. Det är emellertid mindre känt, eftersom väldigt få människor vistas så långt söderut. Fenomenet har sålunda att göra med Jordens polartrakter, där planetens magnetiska poler finns, inte så långt från de geografiska polerna. Jordens magnetiska nordpol ligger i Norra Ishavet något norr om Canada och den magnetiska sydpolen i Antarktis.

Källan till norrskenet är solen som, förutom ljus, sänder ut enorma mängder med materia i alla riktningar, främst elektroner som är extremt små och negativt laddade elementarpartiklar. En del av denna s.k. solvind far mot Jorden i en hastighet av ca 350 km/s och skulle vara ett dödligt hot mot allt levande om den nådde oss. Men eftersom partiklarna är elektriska, fångas de av magnetfälten och svänger av i spiralbanor mot Jordens poler. Här bromsas de ner och når aldrig jordytan.

Norrsken vid Uppsala slott
Foto: Fredrik Sjöberg 2021

När elektronerna rusar in i atmosfären kolliderar de med molekyler av kväve och syre på mer än 100 km höjd. Detta är långt högre än något berg, vilka når som mest till knappt 9 km över havsytan. Vid kollisionerna överför elektronerna sin rörelseenergi till kväve- och syremolekyler i luften. Dessa gör sig av med denna extra energi i form av ljus, dvs norrsken i olika färger beroende på vilka molekyler som är aktiva. Vanligast är grönt norrsken från syre, men det kan även vara rött eller violett eller ha andra färger.

Många personer säger sig ha hört ett sprakande ljud ihop med norrsken. Dessa kan emellertid inte ha något samband, eftersom 100 km är ett alldeles för stort avstånd för att något som helst norrskensljud skulle kunna nå jordytan.

Solens aktivitet och därmed norrskenet varierar kraftigt från dag till dag, varför man kan förutsäga norrsken genom att observera solen. Ljuset från solen tar bara 8 minuter för att nå oss, medan elektronerna behöver ett par dygn. Efter en kraftig solaktivitet tar det sålunda några nätter innan norrskenet flammar som mest. Solaktiviteten har också en lång periodicitet om cirka 11 år. Den senaste toppen inträffade år 2013, varför det ska komma en ny ungefär 2024, med början ett par år innan. De närmaste vintrarna borde sålunda vara idealiska för dem som vill se norrsken.

Norrsken har varit känt sedan urminnes tider. De äldsta bevisen är cirka 10 000 år gamla grottmålningar i Frankrike. Detta var i slutet på den senaste istiden, när människor just hade börjat att kolonisera Skandinavien. Den första skriften som nämner norrsken är Hezekiel 1:4 i Bibeln som är cirka 2600 år gammal. Något senare, för cirka 2350 år sedan, publicerade Aristoteles i Grekland det första försöket att förklara norrsken. Han trodde att ljuset berodde på att torra partiklar, damm, hade förts högt upp i atmosfären och där antänts av solens hetta. Några nordiska förklaringsförsök från Medeltiden talar om en eld som skulle brinna i kanten på den runda jordskivan och andra om enorma stim av sill i havet som skulle speglas i höjden eller eventuellt isberg, men det har säkerligen funnits fler.

Det latinska namnet *Aurora Borealis* myntades av Galileo Galilei 1616, men någon förklaring till dess uppkomst gav han inte. Namnet betyder nordligt morgonsken. *Aurora* var morgonrodnadens gudinna i Romarriket, hon som dagligen färdades över himlen före solvagnen, som är ett arv från bronsåldern. *Aurora* finns faktiskt i den svenska almanackan den 3 juli. Namnet var relativt vanligt i Sverige på 1600-talet och igen runt förra sekelskiftet. Som en kuriositet kan nämnas att sagans Törnrosa hade tilltalsnamnet *Aurora*.

På engelska heter norrsken helt enkelt *northern lights* eller ibland *aurora*, på tyska *Polarlicht*, på franska *aurore boréale* och på finska *revontulet* som betyder eldräv.

Inuiter och samer, som i årtusenden levt uppe i norr, hade långt före vår tid sina egna förklaringar på uppkomsten av norrsken, trots att de aldrig har haft något skriftspråk. De trodde att norrskenet hade att göra med deras döda förfäders själar. Inuiterna kallade norrskenet för *Aqsalijaat*, vilket betyder spår av själar som spelar boll. Även indianerna hade en liknade tro. Det samiska namnet *Guovssahasat* betyder gryning eller skymning och som inuiterna trodde man att norrskenet var döda anförvatters själar som man inte borde störa. Enligt samisk tradition skulle man kunna dra ner norrskenet mot marken genom att vissla, men detta kunde vara mycket farligt, t.o.m. dödligt och borde därför undvikas. Det finska namnet syftar på fjällrävar som sprang så fort att deras svansar svepte upp månbelysta snöflingor mot himlen. På vikingatiden fanns sägner om att norrskenet var reflektion i valkyriornas sköldar när de ledde fallna krigare till Oden. Många andra föreställningar av norrskenets natur har också funnits över stora delar av Jorden.

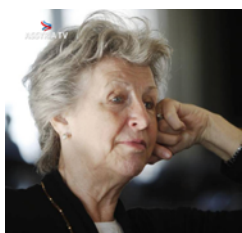
Oberoende av alla förklaringar av uppkomsten av norrsken, vare sig de är vetenskapliga eller har annat ursprung, så är själva fenomenet så underbart vackert att det alldeles utmärkt tål att avnjutas utan någon som helst förklaring. Var därför observant klara nätter. Man vet aldrig ...

StigF

Gammalt talesätt: "Dä bådar ovär för dä ä norrlys"

Profilen

Birgitta Holst Alani

Profilen i detta nummer av *Enabygden* är något av en doldis i Enköping, trots att hon och hennes man Lars bott i det vackra Kungs-Husby i över 15 år.

Birgittas viktiga gärningar i livet har emellertid till stor del skett utomlands och främst i Mellanösterns arabisk-talande länder som Irak, Syrien och Libanon samt i Egypten.

På grund av sitt språkintresse började hon studera semitiska språk vid Lunds universitet på 1970-talet. Detta ledde vidare till avhandlingsarbete på plats i Bagdad från 1975. Hon blev kvar i Irak till 1982 och sålunda även under början av kriget mellan Iran och Irak.

Efter återkomsten till Sverige var Birgitta under flera år anställd på Utrikesdepartementet, där hennes viktigaste uppgifter på 1990-talet var att arbeta med nedrustning och icke-spridning av kärnvapen.

Detta resulterade i att hon under åren 1998-2002 var biträdande chef för SIPRI, Stockholms Internationella Fredsforskningsinstitut och 2002-08 Sveriges ambassadör i Nigeria med placering i Abuja.

Det senare gav en unik inblick i ett stort västafrikanskt land med en uråldrig och för européer annorlunda kultur – men också en omfattande korruption. Nigeria har drygt 200 miljoner invånare och flera hundra språk. Överklassen är högt utbildad och styr landet utan större hänsyn till övriga medborgare.

När Birgitta Holst Alani 2008 återvände till Bagdad började på allvar hennes betydande insats som medlare i Mellanöstern. Här tjänstgjorde hon under två år som rådgivare åt FN:s stödadministration för Irak, UNAMI.

2010 var det dags för flytt till Egypten, där hon blev direktör för Svenska Institutet i Alexandria fram till 2014. Detta var under den

tid som den s.k. Arabiska våren inträffade, vilket var en mycket speciell upplevelse.

Upproren på Tahir-torget kunde slutat hur som helst. Det ledde emellertid till att president Mubarak flydde och val kunde hållas. I dessa segrade det muslimska brödrskapet som därefter höll på att föra Egypten tillbaka till medeltiden. Militären tog då makten i en statskupp och har den fortfarande.

Efter perioden i Alexandria arbetade Birgitta Holst Alani under 2015-16 som rådgivare åt FN:s särskilda sändebud i Syrien *Staffan de Mistura*. Då lyckades hon få med även kvinnor i fredsförhandlingarna, vilket annars är svårt i muslimska länder. Samtidigt kan kvinnorna vara en avgörande faktor, när försoning mellan dödsfiender måste skapas. Birgittas gedigna kunskap om arabiskt språk och kultur har här varit en mycket stor tillgång. Den senare är väsensskild från västvärldens, inte minst synen på könen, vilket är känsligt att hantera.

Konflikten i Syrien torde inte vara helt avslutad ännu, men den har åtminstone gått in i en betydligt lugnare fas, om inte Turkiet gör något oövertänt. F.n. skriver syriska jurister på en helt ny konstitution för en federal stat med betydande självständighet för bl.a. Kurdistan. Vi får se hur det går.

Som formell pensionär sedan flera år borde Birgitta Holst Alani egentligen få möjlighet att ta det lugnt hemma i Kungs-Husby, där hon bedriver avel med Dorpefår. Hon är emellertid fortfarande högst aktiv i Folke Bernadotte-akademin, som föredragshållare och som internationell rådgivare i

olika sammanhang och inte minst som lärare i svenska för arabisk-talande nya svenskar.

Detta och mycket mer fick vi höra om under Birgittas föredrag för *Enabygden* den 14 oktober, vilket vi är djupt tacksamma för.

Vid pennan
StigF

Bilder från *Assyrian TV* 2016 och *StigF* 2022

Mitt liv som lärare

Skolminnen från både Berlin och Sverige, del 5

Dietrich Burmeister är numera pensionär men har i många år varit lärare i naturvetenskapliga ämnen, bl.a. på St. Ilianskolan i Enköping. Sin egen utbildning har han emellertid från Tyskland.

Han avslutar här sin berättelse om erfarenheter från skolans värld.

Hur blir man en bra lärare?

Denna fråga fick jag av några olika lärare oberoende av varandra efter att jag gick i pension för några år sedan. En både smickrande, tanke- och minnesväckande fråga.

Mode i skolan

Alltså inte vilka kläder vi ska ha på oss utan mode i förhållningssättet.

Det vore bra om man kom fram till följande enkla princip: Föräldrar har ansvar för sina barn, d.v.s. uppfostran. Läraren har ansvar för att en klass eller grupp får utbildning. Skolledningen har ansvar för hela skolan, o.s.v. uppåt. Fast ibland – rätt så ofta – kändes kraven på oss mer som att vi skulle tillhandahålla barnpassning istället för kunskapsförmedling.

Jag älskar ordet kunskapsförmedling. Det kan/kunde – jag och är/var – bra på. Många andra moderiktningar på vägen från ambitionen en likvärdig skola för alla till den segregerade och individualiserade skola vi har idag, tar jag inte upp nu.

Kollegor

Vi lärare kan göra det svårt för varann. Jag var matte-, kemi-, fysik- och biologilärare, för det mesta. Har undervisat också i tyska, spanska – ett språk jag inte ens kan prata – hemkunskap, slöjd och teknik. Ibland frågade jag eleverna under deras första lektion i NO hur svåra ämnen är. De hade aldrig haft en lektion i mina ämnen. Men de visste att kemi och fysik var svårt och biologi lite lättare.

Hur visste de det? Jag har många gånger hört mina kolleger säga, med elever som åhörare, att de inget kan om mina ämnen, för att de är så svåra. Tack för den hjälpen!

Elever

Det här avsnittet kan göras hur långt som helst. Tyvärr fastnar de besvärliga typerna bättre i minnet än de andra. Jag fick många gånger tvinga mig att se det positiva och inte fastna i det negativa. Det är väl evolutionärt att hjärnan i nuet mera ser det negativa och bakåt i tiden det positiva. Typ: sommaren är dålig, men somrarna var bättre förr. Kortfattat kan jag säga att det var eleverna som gjorde att jag orkade med detta arbete fram till 65-årsdagen. Sedan hade jag lust och ork att jobba ett par år på mina egna villkor en eller två dagar i veckan. Bara för att träffa elever och få tillfredsställelsen av att kunna se att jag kunde hantverket.

Frågar man högstadiel elever om vad de tycker om skolan, så kan man ana svaren från de flesta, Rätt gissat! Men om man tittar på eleverna vid skolavslutningen så finns många fler gråtande än glada. Däremot är de första dagen efter sommarlovet oftast mycket glada. Klart att de är glada åt att få träffa sina kompisar, men tänk på vilken betydelse skolan har för ungdomarna. Tjejen, som en kollega såg till att få frukost på morgonen, vad betydde skolan för henne? Finns många fler exempel.

Några gånger bad jag mina elever att delta i ett tankeexperiment. Tanken gick ut på att skolan skulle vara absolut frivillig från och med i morgon, de behövde inte bry sig om vad föräldrarna, polisen eller vi lärare säger.

Fråga ett: Hur många av er skulle stanna hemma kommande dag? De allra flesta skulle inte komma. Inte förvånande. Efter en tankepaus kom

Fråga två: Hur många av er skulle stanna hemma från skolan efter en vecka? Alla utom en elev skulle vara tillbaka. Tänk er vilka motiverade elever vi skulle få. Den ena eleven behövde inte lämnas ensam med sitt beslut.

Elever som av olika anledningar inte kom till skolan fick vi hantera sedan nittioalet fast det fanns skolplikt. Tragiska fall.

Ibland fick elever anonymt betygsätta mig – nej jag fick aldrig högsta betyg. Och så fick de anonymt betygsätta alla elever i klassen. Deras genomsnittsbetyg för den enskilde eleven i klassen skilde sig bara marginellt från mina egna bedömningar. Eleverna är i stort sätt väldigt balanserade typer.

Fel

Klart att jag gjorde många fel under alla mina 40 år som arbetsledare för 25 ungdomar i en stressande miljö. Några fel blev jag medveten om och drog lärdom av. Synd att en människa drabbas när en lärare gör fel. Hade jag blivit snickare kunde jag elda upp mina fel. Felen som jag blev medveten om, har jag naturligtvis inte glömt. Hade jag möjlighet så kunde jag reda ut dem och be om förlåtelse. Att beskriva dem här har inget större värde.

Mina sista elever i hel klass

Mot slutet, efter allt pedagogiskt hattande hit och dit, kom äntligen en linje som tilltalade mig. Arbete i skolan efter en modell som var vetenskapligt utprovad: 'Framgångsrika skolor'.

Mina sista år som lärare började. Vilka underbara år. Vilken blandning av elever 'min' sista klass hade, från dem som hade de sämsta förutsättningar i livet till dem som hade det väldigt bra förspänt. Så inhomogent, så osegregerat som det bara tänkas kan. Helt underbart, jätteansträngande. Att få avsluta med dessa ungdomar, både i 'min' klass och de andra var en ynnest. Jag slet som en ox, två håltimmar under veckan. Jag ångrar det inte, men det gällde att vara på.

Sedan gick jag ner i tjänst.

Förberedelseklassen.

Mitt sista år på halvtid hade jag med eleverna i förberedelseklassen. Vi hade Ma och NO tillsammans. I en paus frågade mig en elev om tjejen kunde bli gravid efter oralsex? Vilket förtroende jag fick. Planen för lektionen kastades över bord och vi hade sexualkunskap. En kollega frågade om jag var orolig för reaktioner från föräldrar till tjejerna i klassen? Nej det var jag inte, ämnet finns i läroplanen

och den gäller för alla elever i Sverige. Nej jag fick aldrig någon reaktion av varken föräldrarna eller någon annan.

En elev satt och pulade med åttans mattebok. Ibland behövde han hjälp. Två månader senare bad han mig om hjälp igen. Han hade gymnasieskolans mattebok för år 2 i handen. Under tiden hade han klarat grundskolans kurs, gått till gymnasieskolan och fått tag i deras matteböcker. Vilket driv! Tänk om de flesta elever hade sådan motivation till skolarbete.

Min dikt till mina elever:

**Magistern är tokig han slutar med en
dikt
Han är gaggig i huvet och i knät har han
gikt
Nu är det slut vi säger hejdå
vi kommer att träffas men då
på
måfå
jag vet så när
hur dan ni är
det är som en liten kärleksaffär
Nu är det dags att ta ett steg till
tänk efter, va bra det kan bli
om det vill
Var modig, släpp taget
och lita på dig
du kan nog flyga
tror du inte kan du alltid lita på mig
eller någon annan
Tack och hej då**

Dietrich Burmeister

Foto av S:t Ilianskolan, StigF 2021

Studieprogram för SPF Seniorerna *Enabygden* vintern 2022

Information om varje enskild aktivitet finns nedan
För övrig information kontakta Studiekommittén

ANMÄLAN ska ske direkt till varje cirkel/aktivitetsledare per telefon eller mejl enligt nedan
PLATS i cirklarna/aktiviteterna reserveras i den ordning som anmälningarna kommer in
KOSTNAD 100 kr per termin, om inte annat anges bankgiro nr 5947-0559, swish 123 230 8906
LOKALER Enligt anvisning vid varje aktivitet, oftast Vuxenskolan eller Kryddgården

Studiecirklar samt hobby- och friskvårdsaktiviteter

NYTTA OCH NÖJE med din mobil 1

Ledare Gunnar Tallnäs
Telefon 076 817 0191
Mail gunnar.tallnas@gmail.com
Rum Vuxenskolan, Kyrkogatan 18
Dag måndag, varje vecka
Tid 09.30-12,00
Start På förfrågan
Avgift 100 kr

DET GAMLA ENKÖPING 2

Ledare Håkan Palm
Telefon 070 883 0842
Mail hakan.palm@teleseum.se
Rum Vuxenskolan, Kyrkogatan 18
Dag onsdag, varje vecka
Tid 13.30-15.45
Start På förfrågan
Avgift 100 kr

FRAMSTÅENDE KVINNOR, forts. 3

Ledare Berit Bergman
Telefon 0171 272 53
Mail —
Plats Vuxenskolan, Kyrkogatan 18
Dag tisdag, jämn vecka
Tid 09.30-12.30
Start På förfrågan
Avgift: 100 kr

SCHACK 13

Ledare Berth Johansson
Telefon 070 222 6399
Mail —
Plats Ljunggården
Dag måndag, varje vecka
Tid 10.00-12.30
Start Pågår
Avgift:

BRIDGE 12

Ledare Barbro Sandberg och Per Kjellin
Telefon 072 681 5523 resp. 070 517 7724
Mail barbro_sandberg@hotmail.com
Rum Bridgeklubben på Eriksgatan 12
Dag onsdag, varje vecka
Tid 9.00-12-00
Start Pågår
Avgift Betalas på plats

KORTSPEL 11

Ledare Zsuzsanna Ström
Telefon 076 255 8419
Mail zsuzsanna.strom@gmail.com
Plats Kryddgården, Källgatan 1 B, rum 2
Dag tisdag, varje vecka
Tid 9.30-12.30
Start Pågår
Avgift: 100 kr

BORDTENNIS 22

Ledare Peter Örberg
Telefon 072 556 2237
Mail piusredaktion@gmail.com
Rum Kryddgården och Idrottshuset
Dag tisdag o. fredag, resp. måndag o. torsdag
Tid 08.00-09.30 resp. 16.15-17.45
Start Pågår
Avgift 200 kr per år

BOWLING 21

Ledare Anita Lund
Telefon 072 330 3097
Mail lundanita44@gmail.com
Plats Bowlinghallen, Idrottshuset
Dag måndag, varje vecka
Tid 14.00-15.00
Start Pågår
Avgift: Betalas till Bowlinghallen

SQUAREDANCE		23
Kontakt	Pia Rosenberg	
Telefon	070 073 680 4727	
Mail	pia.rosenberg52@gmail.com	
Plats	Kryddgården, Källgatan 1B, A-salen	
Dag	Info kommer	
Tid	Dito	
Start	februari 2023	
Avgift	100 kr	

FÅGELSKÅDNING		32
Ledare	Sven Gustafsson	
Telefon	070 318 0851	
Mail	gustafsson.s@outlook.com	
Plats	Kryddgården, Källgatan 1B + utomhus	
Dag	torsdag, varje vecka, 5 ggr	
Tid	13.30-16.00	
Start	april 2023	
Avgift:	100 kr	

Studiekommittén

består av

Pia Rosenberg, *sammankallande*
 Tel. 073 680 4727
 Mejl: pia.rosenberg52@gmail.com

Håkan Palm
 Tel. 070 883 0842
 Mejl: hakan.palm@teleseum.se

Reine Fredengrener
 Tel. 070 540 3630
 Mejl: reine@elstop.se

Enabygdens hela aktivitetsprogram genomförs i samverkan med *Studieförbundet Vuxenskolan*.

Pepparrottsbadet – en storsatsning av Enköpings kommun

Vi i redaktionskommittén tyckte att nu efter ett och ett halvt års öppethållande kunde det vara dags med en artikel om Pepparrottsbadet. Dels för att ge litet information om badet till våra med-lemmar men också för att följa upp hur det har fungerat. Jag har därför besökt badet och fått en intervju med enhetschefen *Joacim Kåkemyhr*. Se bild.

Pepparrottsbadet har inte mycket likhet med vårt gamla bad förutom att det är vatten i det här också. Det nya badet innehåller ett antal olika funktioner:

- Familjebad med lekmöjligheter
- Simbassäng för motionssim, simträning och plats för skolorna att ge simundervisning
- Relaxavdelning med möjlighet till förtäring av mat och dryck (alkoholrättigheter fredag och lördag em)
- Rehabbassäng
- Gym
- Cafeteria
- Rum för konferenser och kalas.

Badet är i princip öppet mellan klockan 06.30 och 20.00 alla dagar med undantag för vissa aktiviteter och vissa helgdagar. På morgnarna och under lunchtimmarna och på kvällstid finns många banor för motionssim och hela

dagarna är två banor reserverade för motions-sim. Nu när badet är nytt är allt väldigt snyggt och prydligt.

Priset för att nyttja de olika funktionerna går att ta del av på Badets hemsida. Här vill jag bara nämna några exempel:

Inträde simhall kostar 50:- och ett halvårskort 700:- vilket är en liten ökning mot tidigare då ett 3-månaderskort kostade 300:- för pensionär. Familjebadet kostar 90:- och inträde till Relaxen kostar 240:-.

Vid badet är ett 30-tal personer anställda och sedan finns ett 20-tal timanställda som kallas in vid behov. Alla aktiviteter drivs av kommunen inklusive cafeteria och gym. I rehab-bassängen

Forts. på sidan 24

OBS! Anmälan per telefon, sms eller mejl krävs till de flesta aktiviteter. Programkommittén tar emot anmälningarna till: Anita Nehler, tel. 070 660 1757, mejl: anita.nehler@hotmail.com, Solveig Zander, tel. 070 241 0227, mejl: solveig.zander@outlook.com, Håkan Pilqvist, tel. 070 526 8777, mejl: hpilqvist@gmail.com och Tina Sandelin, tel. 070 496 1375, mejl: asandelin@yahoo.se.

Det går att betala i förväg med swish nr 123 230 8906 eller bankgiro 5947-0559. Kom ihåg att skriva meddelande om vad du betalar för. Betalning kan också ske kontant eller med swish på plats.

Anita

Solveig

Håkan

Tina

Trubadurafton med quiz Rugbylokalen

Onsdag 30 november kl 15.00-17.30

Spencer Strandh underhåller.

Anmälan se ovan!

Pris: 150 kr inkl. underhållning, förtäring, dryck, kaffe och kaka.

Månadsmöte Västerledskyrkan

Fredag 9 december kl 14.00

Underhållning samt julgröt, skinksmörgås, kaffe och kaka. Anmälan se ovan! Pris: 70 kr
Arbetsgrupp 3 tjänstgör, grupp 4 ses en timme innan.

Bedrägeri mot äldre Sparbanken

Onsdag den 11 januari kl 14 V.Ringgatan 18

Wilmer Lindblad, Sparbanken, berättar om hur man bäst skyddar sig.

Anmälan se ovan. Fritt inträde.

Månadsmöte Kryddgården

Fredag 13 januari 2023 kl 14.00

Vart vänder man sig när något händer?

Marcus Wennerström, Kommunledningsförvaltningen informerar.

Anmälan se ovan! Pris: 70 kr.

Arbetsgrupp 4 tjänstgör, grupp 5 ses en timme innan.

Berättarcafé på Wallinska Kryddgårdsg 8

Onsdag 25 januari kl 14.00.

Hembygdsordförande **Anna-Lena Eriksson** berättar **Wallinska Gårdens historia**.

Anmälan se ovan! Pris 50 kr inkl. fika.

Se även sidan 17

Trubadurafton med quiz Rugbylokalen

Fredag 3 februari kl 15.00-17.30.

Jocke Göransson underhåller.

Anmälan se ovan!

Pris: 150 kr inkl. förtäring, dryck, kaffe och kaka. Tag med egen övrig dryck!

Årsmöte/månadsmöte Västerledskyrkan

Fredag 10 februari 2023, kl 14.00

Årsmötesförhandlingar samt **Underhållning** av SPF-kören **Västanvind** under ledning av **Lena Westberg**. Därefter kaffe och bröd.

Anmälan se ovan! Ingen avgift.

Arbetsgrupp 5 tjänstgör, grupp 6 ses en timme innan.

Berättarcafé på Wallinska Kryddgårdsg 8

Onsdag 22 februari kl 14.00.

Författaren **Eva Emanuelsson** berättar om sin bok **Flätorna** och den kommande boken med arbetsnamnet **För Björkeby i tiden**.

Anmälan se ovan! Pris: 50 kr inkl. fika.

Månadsmöte Kryddgården

Fredag 10 mars kl 14.00. Underhållning av

Åsa Lansfors Lindblom, sång och **Hans Olov Olsson**, piano.

Anmälan enligt ovan! Pris: 80 kr inkl. fika.

Arbetsgrupp 6 tjänstgör, grupp 7 ses en timme innan.

Gastrokväll på Novisen Torggatan 13

Onsdag 15 mars kl 18.00

5 rätters avsmakning. Pris: 475 kr exkl. dryck.

Anmälan se ovan! Max 50 personer.

JUBILEUMSFEST

20 augusti 2022

SPF Seniorerna *Enabygden*

Äntligen, efter två års pandemiväntan, kunde SPF Seniorerna i *Enabygden* till slut genomföra sitt 40-årsjubileum med en hejdundrande fest i Boglösa bygdegård den 22 augusti. Här nedan följer en rapport och en bildkavalkad m.m. Håll till godo.

Peter Book, Lars-Olof Legnerfält, Alf Karlsson och Inger Rosén Hansson

SPF Seniorerna Enabygdens 40-årsjubileum

Lördagen den 20 augusti i år 2022 var det äntligen dags att fira vår SPF-förenings efterlängtnade 40-årsjubileum, två år senare än beräknat p.g.a. pandemin. Lokal för evenemanget var Boglösa Bygdegård en bit utanför Enköping.

Gästerna, ca 130 personer exkl. squaredansare och orkestermedlemmar, mottogs med ett glas bubbel och snacks under en timmes mingel. Ville inte gästerna mingla runt hela den stipulerade tiden så bjöds de på tipspromenad utanför bygdegården. En utmaning som många antog. Vädret visade sig då inte från sin bästa sida utan det regnade av och till under tiden. Vår föreningsordförande Solveig Zander hälsade sedan gästerna varmt välkomna till vårt 40-års-jubileum.

Gästerna trakterades med antingen fisk eller kött och därefter kaffe och tårta. Maten och stämningen var mycket god. Åtta square-dansare stod för underhållningen och framförde några danser. Deras "caller" *Snuffe* berättade lite om grunderna i squaredance och dansarna visade stegen. Tre av dansarna är medlemmar i vår SPF-förening. I vår blir det en nybörjarkurs i squaredance.

Under middagen föredrog ordförande Solveig lite om avdelningens historik. Ordförande som föreningen har haft sedan 1980 är Karin Andersson, Sievert Carlsson, Roland Redén (2 ggr), Kerstin Göthberg, Lennart Nilsson, Carl-Olof Josefsson, Alf Karlsson samt Inger Rosén Hansson. Vår trevliga och fina tidning *Enabygden* startades av Nils Norling 1995 och fortsatte sedan med redaktörerna Curt Ericsson, som höll på i över 15 år, Lars-Erik Lundgren, 2015-18 och sedan 2019 Stig Forshult.

Hon nämnde också vår KPR-representant Carl-Erik Lind som gör ett gott arbete. En hyllning riktades även till alla ledare av cirklar och friskvårdsaktiviteter, kommittéer och funktionärer av alla slag.

Dagens konferencier Håkan Palm presenterade de olika representanterna för de gästade föreningarna såsom Peter Nordgren från Uppsala läns SPF-distrikt, ordförande i SPF Fjärdhundrabygden Lars-Olof Legnerfält, ordförande i SPF Seniorerna i Grillby Bengt Thorsell, ordförande i PRO Enköping Viola L. Andersson, ordförande i Aktiva Seniorer i Enköping Åke Sundby, verksamhetsledare Helena Elvidotter Forslund från Studieförbundet Vuxenskolan och Stig L. Lundh som representerade J.P. Johansson-sällskapet i Enköping samt sist men inte minst vårt kommunalråd Peter Book. De överlämnade presenter och önskade oss all lycka till i framtiden. Alla framhöll vikten av ett gott samarbete mellan de olika föreningarna samt med kommunen.

Sist underhöll de fyra medlemmarna i orkestern "Jazz på vinden" från Västerås med ett knippe softa låtar. Slutligen tog ordförande Solveig återigen till orda och tackade alla för att de deltagit i jubileet och gjort det till en fin och minnesvärd händelse i avdelningens historia. Hon tackade även för det generösa ekonomiska bidraget från distriktet, vilket gjorde att alla som så ville kunde delta till ett kraftigt subventionerat pris.

Festkommittén har bestått av Eva Armholt, Pia Rosenberg samt Stig Forshult. De har gjort ett gediget och mycket bra jobb med att få till vår trevliga 40-årsfest.

Vid pennan
Anita Nehler

SPF Seniorerna

Den 5 september 1939 bildades *Sveriges Folkpensionärers Riksförbund* (SFRF). Då fanns ca 500 000 ålderspensionärer, många med små inkomster. 1942 bröt sig PRO ur och startade eget. Dessutom finns Kommunals SKPF.

1986 ändrades namnet till *Sveriges Pensionärsförbund* (SPF) och från 2014 heter vi *SPF Seniorerna* med ca 260 000 medlemmar.

Sedan 1942 har föreningen gett ut en tidning som från 2016 heter *Senioren* med nio nr/år.

Honnörsbordet med Åke Sundby, Solveig Zander och Inger Rosén Hansson närmast kameran

ÄRADE GÄSTER!

Äntligen ska vi fira vårt SPF Seniorerna *Enabygden* 40 år. Det värmer mitt hjärta att se er alla här. Ni är varmt välkomna. Ingen nämnd, ingen glömd. Låt mig med det sagt ändå få nämna några som har det är speciellt roligt att se här.

Inger Rosén Hansson, vår f.d. ordförande, som tagit ansvar i så många år och dessutom den som drivit på att jubileet nu måste bli av. Alf Karlsson, ordf. före Inger R.H, lade grunden för den utveckling som vår förening har haft. Peter Book, kommunalråd, gästar oss tillsammans med sin Ulrika Möller. Han vill trots dessa valtider visa sin uppskattning för det som vår pensionärsförening gör. Peter Nordgren, SPF Seniorernas distriktsordförande, betyder mycket då det gäller att hålla ihop alla föreningar i länet. Helena Elvirdotter Forslund och Raghad Darwich, Studieförbundet Vuxenskolan betyder mycket för att medverka till att vår verksamhet kan fortgå. Lars-Olov Legnerfält, ordf. SPF Seniorerna Fjärdhundra, medverkar till att vi i norra delen av kommunen kan ha verksamhet samt att vi kompletterar varandra. Två

föreningar som vi samarbetar med och som gör att vi kan driva frågor till nytta för alla pensionärer i kommunen gentemot kommunen är Viola Andersson, PRO:s ordförande och Åke Sundby, Aktiva Seniorer. Det uppskattas att ni är här.

Det var i november 1980 som vår förening bildades. Då var vi 19 medlemmar; årsavgiften 20 kr. Jag riktar mitt varma och ärliga tack till er pionjärer. I dag är vi långt över 700 medlemmar och många fler kommer vi att bli – det är jag säker på.

Under årens lopp har vi i SPF betytt otroligt mycket för många. Alla aktiviteter som erbjuds medverkar till att vi träffas. Aktiviteterna är intressanta och givande oavsett om det handlar om resor, spela boule, få nya vänner eller lära sig mer om Småland m.m. Kort och gott ett stort tack till alla som drivit och utvecklat vår förening.

Vi beslutade så sent som den 4 april i år att det skulle ordnas en Jubileumsfest. Pia Rosenberg, vice ordf, Stig Forshult, redaktör och Eva Armholt, ansvarig för introduktion av nya medlemmar bl.a. sa direkt att de tog på sig ansvaret. Fantastiskt! De

har gjort ett enormt arbete, noggrant, med precision och lagt ner många timmar. Tusen tack för ert arbete.

Självklart finns det många, många fler som behöver nämnas en dag som denna. Men jag försöker begränsa mig till några få och börjar med vår *Grand Old Lady*, Märta Eriksson, Gunnar Tallnäs, webbansvarig och sist men inte minst Stig Forshult, vår redaktör som gör så mycket mer. Alla funktionärer som är ansvariga för våra områdesgrupper, cirkelledare, kommittéer, m.fl. är outhärliga. Utan ert arbete hade vi inte haft den fina verksamhet vi nu erbjuder. Barbro Sandberg och Ada Engström startade bridgen och Anita Nehler fixar superbra program lika spännande vår efter vår och höst efter höst. Listan kan göras längre, men ni ska alla känna er stolta över vad ni bidrar med. Tack!

Tillbaka till historien. Mycket har hänt sedan starten då vi var tillsammans med alla SPF-föreningar i kommunen. Vi delade på oss i början 1990-talet. Kanske kan vi gå samman igen?

I gamla program har jag hittat spännande program. Ingen har nämnt att man hade HATTPARAD. Låter intressant kanske dags att återupprätta? Vad sägs?

Gemenskap och sociala kontakter kan man inte få för mycket av. Det har vi verkligen noterat under pandemins restriktioner. Oavsett om man lever i tvåsamhet eller ensam är de program vi erbjuder öppna för alla och viktiga. Ingen blir för gammal för att lära känna nya personer eller för att lära något nytt genom våra studiecirklar.

Jazz på vinden förbereder nästa set

Mingel i pausen

En av våra viktiga uppgifter är att påverka i samhällsdebatten då det gäller oss äldre. På riksnivå driver Förbundet de prioriterade frågorna: äldres ekonomi, hälsa-omsorg, boende och sist men inte minst att finnas kvar på arbetsmarknaden. Vår förbundsordförande Eva Eriksson nämnde dessa punkter då hon gästade oss. Hon sa att tillsammans kan vi driva på för alla äldres bästa. På lokalplanet påverkar vi genom KPR (kommunala pensionärsrådet). Carl-Erik Lind är vår representant där. Han uppmärksammade att kommunen inte nämnt ett ord om boende för äldre i sitt förslag till nytt Bostadspolitiskt program. Skandal! Bra jobbat Calle.

Vi har tre pensionärsföreningar plus Aktiva Seniorer d.v.s. fyra senior-/äldreföreningar i kommunen. Vi har en gemensam uppgift just nu. Det handlar om lokaler och vi vill ha ett seniornas hus. Vi ger oss inte för det vore bra för oss alla, SPF, PRO, SKPF och Aktiva seniorer och kommunen.

Med dessa ord: TACK för 42 år. Vi behövs i fortsättningen också. SPF Seniorerna är en viktig länk i samhällsmaskineriet, generellt och personligt. Låt oss synas mer, t.ex. under Trädgårdsdagen och Enköpingsmässan. Men, viktigast är nog att vi blir fler. Låt oss gemensamt värva fler medlemmar så vi blir många, många fler till nytta för oss alla.

Med dessa ord önskar jag er en fortsatt trevlig eftermiddag och på återseende vid alla träffar som hösten erbjuder.

Tack!

Solveig Zander

Sammanlagt deltog 134 personer på festen.

Resekommitténs program 2022-23

Nedan visas några resor som SPF Seniorerna Enabygden kommer att genomföra i vinter. Mer information och ytterligare äventyr annonseras successivt.

Söndag den 11 december besöker vi **Berwaldhallen** och lyssnar på *luciakonsert* med *Nackas musikklasser*.

Torsdag den 26 januari 2023 besöker vi **Ekolsunds slott**.

Detta barockslott ligger cirka en mil öster om Enköping. Där får vi först en guidad tur på en timme och därefter intar vi lunch inkl. smör, bröd, sallad och kaffe på det närbelägna värdshuset. **Pris: 275 kr.**

Samåkning i egna bilar. De som önskar samåka med någon betalar 50 kr till föraren.

Tisdag den 28 februari löser vi en mordgåta på **Salsta slott** i Vattholma.

Vi äter även lunch med efterrätt på slottet samtidigt som vi funderar på vem som tog slottsherren Per Brahe av daga.

Vi åker buss gemensamt. **Pris: 500 kr.**

Detaljerad information om tider, priser och anmälningsfrister m.m. kommer under hand i form av programblad vid månadmöten, annonseras under *Föreningar* i EP samt publiceras på hemsidan www.spfseniorena.se/enabygden.

För ytterligare information eller förslag på framtida resor: kontakta gärna Resekommittén. Denna består av

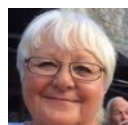
Lisbeth Broström, tel. 070 287 4894, mejl:

lisbeth.brostrom@hotmail.com,

May-Britt Waghorn, tel. 070 277 0353, mejl:

maybritt.waghorn@hotmail.se,
Bo Wannberg, 070 343 3783, mejl:

wannberg49@gmail.com och
Anne-Marie Lindström, tel. 070 770 6609,
mejl: ammili48@gmail.com.

Lisbeth

May-Britt

Bo

Anne-Marie

Nya lagar 2022-23

- Skyddet till visseblåsare kommer att förbättras så att ingen ska behöva tveka att anmäla missförhållanden på sin arbetsplats.
- Såväl hundar som katter måste från årsskiftet 2022/23 vara id-märkta, med t.ex. ett chip.
- Sedan den 1 januari i år, 2022, är reklamskatten avskaffad
- Samfällighetsföreningar får i fortsättningen själva ändra andelstalen mellan delägarna. Detta gäller även bostadsrättsföreningar, men besluten kan överklagas till hyresnämnden.
- Från den 1 augusti 2022 måste alla kontantkort till mobiltelefoner registreras på namngivna ägare.

Vinterprogram, forts.

Elsäkerhet i hemmet Vuxenskolan
Torsdag 18 jan, 25 jan eller 1 feb, kl 13.00.
Studieförbundet Vuxenskolan, Kyrkogatan 18.
Alla träffar har samma innehåll.
Högst 10 deltagare varje gång. Fri entré.
Anmälan per sms till **Reine Fredengrener**, tel 070 540 3630

Berättarcafé på Wallinska Kryddgårdsg 8
Onsdag 22 mars kl 14.00.

Författaren **Håkan Wall** berättar om *Stadshotellets öden och äventyr* samt visar bilder.

Anmälan se sidan 12! Pris: 50 kr inkl fika.

Hästar som gruvarbetare

En söndag i juli-22 gjorde min man och jag en utflykt till Sala silvergruva. Vi hade läst en artikel av Bo Svärd, som handlade om gruvan för längesedan. Det var på 1600-talet när man bröt malmen genom tillmakning d.v.s. man eldade, ”mörbrände”, intill bergväggen ända till att det luktade svavel. Då gick det att hacka loss stenen. Sedan körde man sten i skottkärror fram till schaktet där tre skottkärrellass tömdes i en tunna och hissades upp.

På gruvrättens sammanträde den 11:e februari 1675 beslutades med tveksamhet att pröva att använda hästar som dragdjur i gruvan. På onsdagen den 24:e februari skickades den första hästen ned i gruvan genom storgruvschaktet, med hjälp av en nygjord sele runt hästens kropp. Försöket slog så väl ut att ytterligare två hästar skickades ner redan månaden därpå. I protokollet kan man läsa: ”såsom det vart befunnet att den förra hästen icke allenast med stor nytta drivas kunde utan ock en stor trevnad hade”.

Foto av Knechtschaktet i Sala: StigF 2009

Ytterligare elva år framåt fanns så många som tolv hästar i arbete nere i gruvan. Under samma

tid arbetade 160 personer med gruvbrytning. Hästarna, russen, köptes från Öland och Gotland. De exporterade också hästar till gruvor i England. Man byggde foderkrubbor nere i orterna där hästarna fick äta, dricka och vila. Det låg varje gruvdel att leverera hö och havre till bergslagens hästar. Det köptes hos bönderna i trakten. Gruvdrängarna såg till att hästarna hade hö och havre och rent vatten. Ett par gånger om året fick hästarna komma upp i dagsljuset, i varje fall den period när gruvverksamheten avbröts varje sommar och alla fick hjälpa till med å-rensningen.

I tvåhundra år användes hästar i Sala silvergruva, fram till att ångkraften togs i bruk i slutet av 1800-talet. Men så sent som 1927 gick de sista hästarna i hederspension.

Silver var den viktigaste metallen i brytningen, men man tog även tillvara andra metaller såsom zink och bly. Blyhagel tillverkades en period under 1700-talet. På 1950-talet upptäcktes en ny silveråder i Bronäsgruvan. Tillståndet gick till slut inte att förlänga då man var för nära bebyggelsen. År 1990 rasade den övergivna Bronäsgruvan in och tog med sig en nyasfalterad cykelväg i djupet. Ingen människa skadades, som väl var. I dag bryts kalk på 200 m djup i Tistbrottet för bl.a. tillverkning av byggspackel.

Sala stad är huvudägare av gruvan i dag med 80 % av aktierna. Länsförsäkringar och Bergslagens- och Sala sparbank har huvuddelen av resterande aktier.

När man i dag besöker gruvan finns ett intressant museum i en röd lada uppe på backen. Det är utställningar i två våningar. Runt om på området har man öppnat andra hus som haft olika funktioner. En trevlig bekantskap var Direktörsbostaden med en skön trädgård där det var fint att sitta med kaffekoppen och den goda mandel- och kardemummakakan. Vill man äta så finns restaurangen i Konstmästargården.

Bo Svärd, som berättat om hästarna i Sala hembygdsförenings årsbok från 2002, är konstnär, född 1936 i Sala. Han har målat många gruvmiljöer och växter, som förekommer runt gruvan.

Solveig Gustafsson

Varning för bedragare!

Vi vill uppmärksamma dig på att:

- ▶ Aldrig lämna ut personliga koder till någon.
- ▶ Använd aldrig ditt BankID på uppmaning av någon. Oavsett vem som påstår sig vara avsändare.
- ▶ Om du drabbas, polisanmäl.

Läs mer om hur du kan skydda dig mot bedrägeriförsök
www.sparbankenenkoping.se/bedragerier eller
polisen.se/bedrageri

Sparbanken i Enköping

Tel. 0171-853 00 www.sparbankenenkoping.se

Lägg ett nytt rum
under granen!

Köp
vårt populära
Presentkort!

Laddas med valfritt
belopp

Ackes

Vagnsgatan 4. Tel: 0171-44 11 84
Öppet: Vardag 9:30-18
Lör: 9:30-15, Sön: 10-14

Riktig hjälp, Riktig kunskap

Se även följande sidor.

7/2022

SENIOREN

TS-upplaga: 205 900 • 69 kr

DO lovar:
Nu tar vi itu
med ålderismen

HÖSTENS
SKÖNA MODE

BODIL
JÖNSSON
"Man måste
inte döstada"

Bliv vän med
ditt förflutna

Vår
röst
i radion

Thomas Nordgren
- från utrikeskorre
till pekbok

Nytt i
SENIOREN!
Träna med
Sofia Åhman!

STJÄRN-
KOCKENS
5
POTATIS-
RECEPT

SPF
SENIORERNA

Vi tackar våra annonsörer för ert stöd.

med
10%
SPF-rabatt!

ASPLUND'S
blomsterhandel

Tel 0171-303 84

Gäller ej blommogram eller presentkort.

Gynna våra annonsörer som alla ger oss
olika förmåner.

Bedrägerier XV

Tyvärr fortsätter bedrägerierna mot äldre. Åtminstone varje vecka kan man läsa i tidningen om försök till bedrägerier och ibland även om fullbordade sådana, där äldre personer blivit av med mycket pengar. Det är både tragiskt och bedrövligt.

Ganska många lyssnade den 15/9 på polisen Anna Karlsson som då berättade om "Brott mot äldre". Ni som var där, sprid gärna hennes ord till era vänner och bekanta. Ingen människa ska behöva råka ut för sådana vedervärdiga brott.

Det behöver vi inte heller om vi bara kommer ihåg a) att bank eller polis **aldrig** ringer till privatpersoner för att påtala brott och inte t.ex. *Microsoft* heller, samt b) att **aldrig** någonsin avslöja koder eller logga in med bankdosa eller bank-id om någon annan vill det. Bankkort och koder är **bara** dina, precis som dina pengar och din nyckel. Låna **inte** ut dem. Det kan bli dyrt!

Se även Polisens råd i högerspalten.

Och tro inte på alla dessa mejl från fjärran land om stora pengar som man ska få. Det kan vara någon som vill dela med sig av en jättevinst eller utgöra ersättning för ditt svåra lidande under coronapandemin eller vara arv efter okända avlidna släktingar eller pengar utan ägare som någon vill ha hjälp med att investera i Sverige. Allt sådant syftar enbart till att få dig att avslöja dina bankkoder eller logga in med bank-id, så att bedragaren kan komma åt dina pengar. Inte sällan begär bedragaren dessutom att du ska skicka några tusen kronor för att betala för t.ex. stämpelavgifter eller annat påhittat. Sedan kommer successivt krav på mer pengar för tillkommande kostnader osv.

Och skicka **inte** tillbaka "felswishade" pengar!

Hypotekslån

På sensommaren fick jag ett stort kuvert med erbjudande om s.k. hypotekslån. Sådana kan man få om man äger en villa och ställer den som säkerhet. Då går det att få loss kanske en halv miljon att ha roligt för. Under lånets löptid betalar man ingen amortering och ingen ränta. Det låter ju bra, men allt läggs till skulden som successivt ökar – och t.o.m. kan dubbleras.

Hypotekslån är ett smidigt sätt att snabbt få tillgång till rätt mycket pengar, men det är dyrt: Man måste säga upp sitt gamla banklån, som antagligen har en låg ränta, och istället ta ett hypotekslån på hela lånebeloppet, såväl det gamla som nya, till en mycket högre ränta.

Hypotekslån, ibland kallade 60-pluslån, är absolut inga bedrägerier, men de är dyra – mycket dyra, kanske tre gånger så dyra som vanliga banklån. Kolla därför med din ordinarie bank först, innan du far Jorden runt på ett hypotekslån.

Gör så här när det ringer

1. Logga **aldrig** in med bank-id eller bankdosa på någon annans begäran.
2. Om du blir uppringd av någon som vill att du loggar in på din bank eller att du ska uppge dina koder, ska du **avsluta** samtalet. Var oartig – **lägg på!**
3. Lämna **aldrig** ut dina koder till någon. Du kan uppmanas att identifiera dig via bankdosan – **gör inte det!** – det kan ge bedragaren tillgång till dina konton.
4. Om en obekant ringer och du blir osäker – **lägg på!**
5. Om en obekant ringer och påstår sig vara en nära släkting och du blir osäker – **lägg på luren** och ring tillbaka på ett nummer som du har.
6. Om du är osäker på om det är din bank som ringer – **lägg på luren** och ring tillbaka på ett nummer som du **vet** går till din bank.
7. Om du blivit utsatt för ett bedrägeri, kontakta din bank **omgående** och gör därefter en polisanmälan.
8. Om du ändå drabbas – **ta hjälp** och stöd av människor i din närhet.

Citerat från Polisen

Däremot är det inte polisen som ringer på dörren för att hämta era smycken och förvara dem "säkert". **Tro dem inte** och släpp inte dessa skrupellösa tjuvar över tröskeln.

StigF

Prejudicerande dom

En dom i högsta domstolen kan möjligen ge bedrägeriutsatta pensionärer och andra en smula hopp om att återfå sina pengar.

I augusti 2018 blev en bankkund uppringd av någon som sade sig komma från Skandinaviska bankens säkerhetsavdelning. Denne sa att banken saknade uppgifter som man måste ha, annars skulle kontot stängas omedelbart. Efter ännu ett samtal förmåddes bankkunden att logga in på sin bank med Bank-ID, varpå bedragaren kunde tömma kontot på 397 000 kr. Brottoffret klagade hos banken utan att få rättelse, varefter han stämde banken i domstol – och fick rätt. Kunden medgav att han hade blivit lurad att agera ”grovt vårdslöst” men inte ”särskilt klandervärt”. Detta accepterade inte banken utan överklagade till hovrätten. Denna ändrade tingsrättens dom och dömde i juni 2021 till bankkundens nackdel. Nu var det dennes tur att överklaga till Högsta Domstolen, som ännu en gång ändrade domen och den 23 juni i år beslutade att banken måste återbetala det stulna beloppet minus 12 000 kr. Allt detta finns beskrivet på webbplatsen:

<https://www.domstol.se/globalassets/filer/domstol/hogstodomstolen/avgoranden/2022/t-4623-21.pdf/>.

En bank är enligt huvudregeln skyldig att ersätta sina kunder för förluster om någon obehörig tar ut pengar på kontot. Om man varit oaktsam och någon annan kommit över t.ex. pin-koder kan bankens ansvar begränsas, men inte ens om kunden är ”grovt vårdslös” kommer banken undan. Då ska kunden återfå sina pengar förutom en självrisk på 12 000 kr, vilket sålunda blev Högsta domstolens dom i detta fall. Endast om bankkunden handlat ”särskilt klandervärt” ska denne helt förlora det stulna beloppet, liksom om man övertalas att själv betala ut pengar till kriminella personer. Det senare är inte ovanligt vid romansbedrägerier. Sedan kan man förstås fråga sig var gränsen mellan ”grovt vårdslöst” och ”särskilt klandervärt” går.

Den beskrivna och prejudicerande domen är en tydlig skärpning av bankernas ansvar och kommer antagligen att innebära väsentligt

ändrade rutiner vid överföring av stora belopp från privatpersoners konton för att så långt möjligt förhindra bedrägerier. Detta är välkommet och skulle kunna betyda att överföring av summor över t.ex. 100 000 kr kommer att fördröjas några timmar och till utlandet med kanske minst ett dygn. Då hinner kontohavaren reagera och stoppa betalningen.

StigF

SAMARBETSINSTITUTIONER: POLISEN – POLISMYPDIGHETEN –
JUSTITIEDEPARTEMENTET – EUROPEISKA UNIONENS BROTTSBEKÄMPANDE
ORGAN (EUROPOL)

Kära HERR/FRU

Vi har vidtagit rättsliga åtgärder mot dig för barnpornografi, pedofili, cyberpornografi, sexuella trakasserier och oanständiga övergrepp till följd av information som erhållits under en datörsökning.

För information: Lagstiftaren har specificerat att strängare straff ska tillämpas på brott och överträdelser som föreskrivs i strafflagen och som begås via telenätet.

Som ett resultat av utredningen har vi fastställt att du har begått brottsliga handlingar såsom innehav, visning, nedladdning och överföring av bilder och videor av exhibitionistisk eller barnpornografisk karaktär i dina samtal med personer under 16 år.

Vi fann också att erotiska meddelanden, sexuella scener eller onani-sessioner överfördes via webbkamera-sessioner och direktchattar.

Det bör noteras att sexuellt uttryckligt innehåll och meddelanden av sexuell natur som är tillgängliga för minderåriga under 16 år utgör brott som spridning av sexuellt innehåll, barnpornografi, pedofili, cyberpornografi och sexuella trakasserier, vilka är straffbara enligt lag.

En stor del av den information som registreras genom cyberinfiltration är ett betydande bevis för din brottsliga verksamhet.

Skicka oss din motivering per e-post inom 48 timmar så att vi kan granska den.

Om vi inte får något svar från dig efter denna tid innebär det att du godkänner anklagelserna mot dig. Därför kommer vi att utfärda en arresteringsorder och du kommer omedelbart att gripas av närmaste polisenhet, varefter vi skickar en rapport till domstolen i ditt område.

Vi kommer då att föra in dig i det nationella registret över sexualförbrytare och din akt kommer också att överlämnas till antipedofilorganisationer och media.

Skicka ditt svar till polisdirektoratets e-postadress:
rikspolischefen.a.thornberg@gmail.com

HERR. ANDERS THORNBERG
RIKSPOLISCHEF - POLISEN
POSTADRESS: Box 1804, 701 18 Örebro
Infanterigatan 22, Karlstad

Ovanstående hotelse har tydligen flera mottagare fått som mejl under september. Jag fick minst ett halvdussin identiska mejl från olika avsändare, då jag skulle ha begått ”oanständiga övergrepp”. Ett av alla dessa mejl kom från ”lasina1444@gmail.com”, vilket ju knappast kan vara från Polisen. Det var dessutom skickat till ”undisclosed-recipients”, vilket betyder att mejlet gått till massor med mottagare, varav några kanske luras att svara och ”fastnar i nätet”. Gör inte det. Kasta eländet!

StigF

- Hur kan du bedra folk som litar på dig?
- Jo, men dom andra går ju inte att lura!

Covid-19

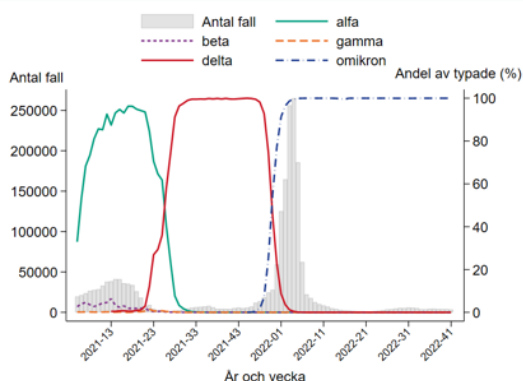
Det är lika bra att säga det först som sist: Epidemin **Covid-19 är inte över** och kommer sannolikt aldrig att gå över helt. Det betyder inte att vi ska gå omkring och vara livrädda för att drabbas, men däremot se till att vara så väl skyddade som möjligt. Därför ska du vara **vaccinerad** precis som mot influensa m.m.

Det är inte säkert att vaccinet hindrar dig från att bli smittad, men alla vaccin ger ett mycket gott skydd mot allvarlig sjukdom och död. Fast det gäller att hålla sig uppdaterad, eftersom vaccinernas skyddseffekt avtar efter hand. Särskilt vi äldre bör minst årligen fylla på med en ny vaccindos kanske t.o.m. var sjätte månad.

Det coronavirus som ger oss sjukdomen Covid-19, är ett s.k. RNA-virus. I sådana är det relativt vanligt med mutationer, vanligare än i DNA-virus. Nya varianter med något olika infektionsförmåga uppträder därför då och då. Detta försöker läkemedelsindustrin att motverka genom att uppdatera sina vaccin. Fast man är förstas alltid något på efterkälken.

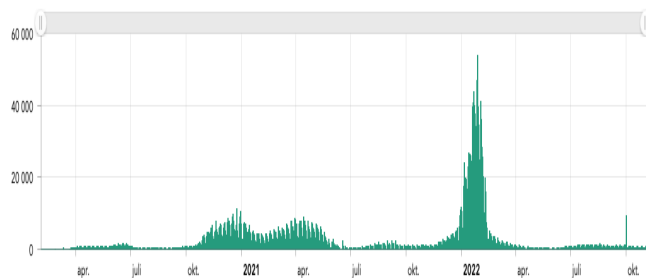
Nu verkar emellertid detta inte spela så stor roll, eftersom alla vaccin i någon mån skyddar mot alla coronamutationer, åtminstone hittills. Nya mutationer tenderar också att successivt bli mindre aggressiva. Detta är förstas positivt men helt säker på hur utvecklingen blir i framtiden kan man ändå aldrig vara.

Sedan i våras dominerar varianten BA.5 inom omikron-mutationen fullständigt och någon smittsammare variant har inte visat sig sedan årsskiftet 2021/22. Se grafen nedan, där de grå ytor visar antalet sjukdomsfall och den streckade kurvan till höger hur omikron tagit över helt.

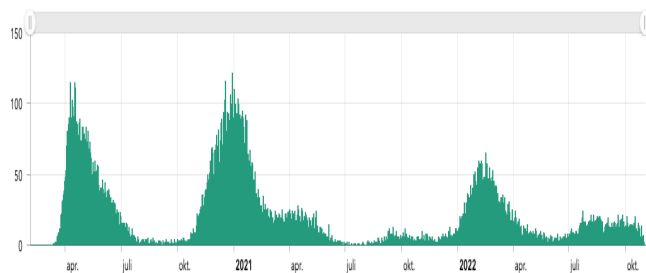

Vi får sålunda helt enkelt lära oss att leva med coronavirus. De är inte ofarliga och man bör alltid söka vård om man blir allvarligt sjuk. Men under hand kommer sjukdomen sannolikt att påverka oss ungefär som säsonginfluensan. Så glöm inte att vaccinera er mot den, när nya erbjudanden om detta kommer inom kort.

Här kan nämnas att det nu finns ett kinesiskt-indiskt Covid-19-vaccin, som man kan spreja i näsan med viss effekt, samt att ett svenskt vaccin också är på gång. Det är ett stabilt s.k. DNA-vaccin, vilket inte som mRNA behöver kylas till -70°C , och som f.n. är på fas-2 prov. Vaccinet ska dessutom vara verksamt mot alla hittillsvarande corona-varianter. Nu är det bara att hoppas att allt går bra så att detta vaccin kanske är tillgängligt i början på nästa år.

Den övre grafen visar antalet sjukdomsfall per dag i Sverige från början av år 2020 till oktober 2022. Två toppar syns runt årsskiftet 2020/21 med närmare 10 000 fall, men ännu mycket högre, nästan 60 000 under januari 2022. En svag ökning kan skönjas i juli. Antalet verkar nu ha stabiliserat sig på några hundra dagliga fall, undantaget den 30/9.

Den nedre grafen visar antalet dödsfall per dag under samma period. Där syns främst de många dödsfallen, över 100 per dag, under tidigare vågor 2020 och 2021. En viss ökning har skett under vintern 2022 med upp till 65 dödsfall den 22 februari men därefter en nedgång till enstaka fall. Sedan har en mindre ökning skett igen i sommar och höst.

Bilder från Folkhälsomyndigheten

Sammanlagt har totalt nära 21 000 människor avlidit i Sverige i Covid 19 och globalt nära 7 miljoner. Det innebär en dödlighet här på ca 0,8 % medan den globalt är en bit över 1 %.

StigF

Recension av *Inget är heligt*

av Sakine Madon

Fri Tanke 2022, ISBN 978-91-8913905-3

Sakine Madon, som är politisk chefredaktör på Uppsala Nya Tidning (UNT) har skrivit en mycket viktig bok, *Inget är heligt*. Detta påstående drar hon ut så långt det över huvud

taget är möjligt genom att hävda att man får häda och skämta om precis vad som helst, så länge ingen hotas fysiskt eller psykiskt av detta. Folk runt omkring oss måste tåla att bli kränkta.

Ändå togs inte förbudet mot hädelse bort ur den svenska strafflagen förrän 1970. Och detta gäller alla former av hädelse som t.ex. att bränna Koranen eller Bibeln. Sådant måste vara tillåtet, ty om man gör undantag för en livsåskådning, vilka fler undantag ska man då ha – förbud mot att äta glass på onsdagar?

Att förbjuda olika mindre trevliga ageranden kan i det långa loppet och i en annan värld slå tillbaka på oss själva. Det är lätt att tycka att det var onödigt av Lars Vilks att skapa sina rondellhundar, men var ska man dra gränsen? Då är det bättre att avstå från gränser över huvud taget.

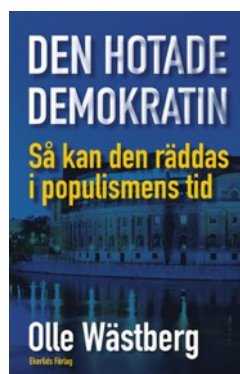
StigF

Recension av *Den hotade demokratin*

av Olle Wästberg

Ekerlids förlag 2021, ISBN 978-91-8932310-0

Författaren har varit politiker, diplomat och chefredaktör för Expressen. Han är allvarligt oroad av den nedmontering av demokratin som

sker i flera länder. Främst gäller detta Ryssland, Polen och Ungern, men även politiken i USA uppvisar många auktoritära drag.

Det är inte ovanligt att människor tycker att demokratin är för långsam och handlingsförlamad. Alltför många vill istället ha starka

ledare som får saker och ting gjorda.

Ändå kan man fråga sig hur auktoritära ledare lyckas bli demokratiskt valda och sedan utan större motstånd monterar ned landets demokrati. Sådant borde stoppas av grundlagarna som emellertid i flera länder är för svaga. Detta gäller även Sverige som bl.a. saknar en författningsdomstol. Kunskap och maktdelning är en förutsättning för en stabil demokrati.

Olle Wästberg är förvisso orolig men han har ändå gott hopp om vår demokratis överlevnad.

StigF

Enabygden i final i SPF:s Hjärnkoll

SPF:s frågesporttävling *Hjärnkoll* genomförde Riksfinalen för de olika distriktsmästarna i Stockholm 2022.10.13. Enabygdens lag vann som tidigare rapporterats i Uppsala län i våras och fick nu representera distriktet.

Vårt lag har bestått av Bo Holmgren, Sven Gustavsson och mig, Carl-Erik Lind.

Innehållet i frågorna berör allt möjligt som litteratur (gammal eller ny), musik, sport, politik, geografi och annat aktuellt.

Lag från 19 av SPF:s distrikt deltog och först hölls en utslagsomgång med 16 frågor och vi lyckades som ett av 12 lag ta oss vidare.

Tävlingen fortsatte med ytterligare 8 frågor för att få fram 6 finallag. Där missade vi för mycket och fick i stället efter en god lunch vara åskådare till hur Göteborgsdistriktet blev ohotade mästare.

Trots den missade finalen kände vi oss ganska nöjda, vi kom ju bland de 12 första.

Vi tycker tävlingen har varit en spännande upplevelse och hoppas att det finns fler i föreningen som vill bilda lag. Gärna några yngre (vi är ju från 78 till 83 år) och gärna kvinnor som flera andra lag bestod av. I distriktstävlingen får varje förening ställa upp med två lag.

Carl-Erik Lind

Majs kåseri Hösttankar!

Nu har de flesta tidningar annonser om div. drycker. Det känns underligt, alkohol hittar de flesta som tycker sig behöva ett glas till fest ändå.

Bild från Clipartix.com

Sen förvånar det mig att en del balkonger är upplysta trots ransoning. Undras om jul-belysningar ska vara överdådiga som tidigare, trots elransoneringen. Mycket pengar finns visst i mångas fickor, spännande att se om kommunens skattkista också svämmar över.

Många av våra vänner har dött. Många har rejäla runor (mest män) – sju män och en kvinna – och det är svårt att luska ut om Britt Ström är Linden som jag var kompis med i Högalid. Skriv: Maj Lundqvist KINNBO, när det blir min tur. Dödsrunor har jag börjat lusläsa från olika skolor. De finns ofta i DN.

Foto: StigF 1955

Jag minns våra vinterkläder, när vi for på skidresor med tåg till Rörbäcksnäs och Järvsö. Hemstickade mössor och vantar, vindjackor. Anorak hette de visst. Vi var 15 till 18 år, nu är många döda, underligt.

Vi var riktiga söderungar, samlade tidningar och tomflaskor för att ha råd med Finlandsbåt 1947 då jag hade apelsiner med och slängde apelsinskal på gatan. Finska barn plockade upp dem från gatan, fy vad jag skäms 75 år efteråt.

Vi flög från Odense det var något fel på ordinarie flyg. Det var bara flickor i planet och när vi landade på Arlanda stod fotografer och förevigade oss.

Märkvärdigt att en hel last med flickor kom flygandes. Vi tog oss till Centralstationen och jublade, tänk vi som aldrig flugit tidigare.

Men NU har nästan alla flugit, tiden förändras tänker 87 åriga Maj.

Maj Kinnbo

Forts. från sid. 11

sker bl.a. vattengympa – som regel regi av olika föreningar.

Nämnas bör att förutom omklädningsrum för herrar resp. damer finns två små omklädningsrum för den som vill byta om mer enskilt. Allt är naturligtvis anpassat för funktionshindrade.

Hur ser besöksfrekvensen ut? När badet projekterades var målet att nå 220 000 besök per år inklusive alla skolklasser med flera. Under pandemin 2021 nådde man av naturliga skäl inte målet men under de senaste månaderna ser man ut att nå dit. Under helger och skollov och liknande har man väldigt mycket besök och även tryck från befolkningen i angränsande kommuner.

Trots den goda besöksfrekvensen täcks naturligtvis inte kommunens kostnader för badet utan huvuddelen betalar vi genom våra skattepengar. Jag har tidigare besökt Familjebadet med mina barnbarn som tycker mycket om Pepparrottsbadet. Besöket var en positiv upplevelse så jag

hoppas vi är många som nyttjar badet.

Slutligen vill jag nämna något om de energibesparingar för driften som är gjorda. Lokalerna värms upp dels av överskottsvärme från ishallarna och dels finns solceller på taket. Vad gäller uppvärmningen av allt vatten sker återvinning av värme från en process med gråvattnet (duschar m.m.).

Carl-Erik Lind, även foto

Den gamla bilden

Den gamla bilden i nr 3 av *Enabygden*, var inte så svår att identifiera denna gång. Fotot var taget av Anders Willmansson 1905 och visade *Afzelii Plan*, även kallad *Trekanten*. Mitt i denna står den lilla statyn *Johanna i Trekanten*. På andra sidan Tullgatan ser man Tingshuset där numera Enköpings konstförening håller till.

Parken framför Prästgården, som troligen är Enköpings äldsta, anlades år 1900 efter flera motioner i stadsfullmäktige, vilka äntligen resulterade i beslut år 1899. Vem Johanna är har inte gått att få reda på och inte heller vem konstnären var. Är det någon läsare som känner till detta? Hon har i vart fall tillverkats av Bolinders Mekaniska Verkstad i Stockholm och lär ha kostat 375 kr. Materialet är gjutjärn, och inte brons som i de flesta statyer.

Detta innebar att järnet så småningom rostade, varför Johanna togs in för renovering och försvann. Hon var borta i flera decennier. Inte förrän på 1990-talet återfick hon nymålning sin plats och tvättas nu dagligen av fontänen.

Afzelii Plan är uppkallad efter Arvid August Afzelius som var kyrkoherde i Enköping i hela 50 år, 1821-71. Observera att namnet ska skrivas med dubbelt "ii", där det andra i-et är

en äldre latinsk genitivform som i t.ex. Berzelii park eller Columbi ägg.

Flera korrekta svar har kommit in. Bland dessa drog Redaktionskommittén *Bo Wannberg* som vinnare av en Trisslott. Grattis!

Ny bildfråga

Nedanstående foto har vi fått från Curt Erikssons stora samling. Det är taget på en central plats i Enköpings stad, troligen runt förra sekelskiftet, men som inte alls ser ut så här idag. Kan någon av läsarna hjälpa oss att identifiera var denna bild är tagen? Det är antagligen inte särskilt lätt, då huset på bilden är borta sedan länge.

Svaren vill vi ha in senast på fredag den **13 januari** 2023. Välkomna med era svar till redaktören "stigforshult@gmail.com" eller till brevlådan på Kryddgården: SPF Seniorerna Enabygden, Källgatan 1 B, 74935 Enköping.

Tyvärr är huvudentrén fortsatt låst, varför man måste gå in genom restaurangen, kl 11-14, om inte någon vänlig själ öppnar ytterdörren.

StigF

Julens lilla klurighet

	7	
6	51	9
	8	
5	43	3
	9	
3	?	8

Vilket tal ska in istället för frågetecknet ovan?

Märtas klurigheter – svar

Det rätta svaret på de 20 frågorna i Märtas klurigheter i Enabygden nr 3 var:

1) Karin Boye, 2) Gråspetten, 3) Blekinge, 4) 1973, 5) Fjäril, 6) Pommac, 7) Räv, 8) 1644 alt. 1645, 9) Otur, 10) Huvudvärk och Trötthet, 11) Visingsö, 12) Vallmo, 13) Triskaidekafobi, 14) 1898, 15) Uppland, 16) Björn Hellberg, 17) Amalia Eriksson, 18) 1964, 19) Rönn, 20) 1832

Detta hade några få läsare klurat ut. Bland dem drog redaktionskommittén *Anita Enger* som vinnare av en lott. Grattis!

Märtas klurigheter vintern 2022/23

- Vad hette *Rock-Olga* egentligen?
a) Birgit Magnusson, b) Olga Eriksson,
c) Ruth Olsson
- Vilken är *Norrbottens* landskapsfågel?
a) Knölsvanen, b) Sångsvanen, c) Grågåsen
- Ingvar Oldsberg ledde *På spåret* under åren
a) 1980 - 2007, b) 1986 - 2008,
c) 1987 - 2009
- Var finns den svenska ”staden mellan bergen”?
a) Härnösand, b) Skellefteå, c) Sundsvall
- Hur många år har gått sedan Titanic förläste?
a) 110, b) 115, c) 120 år
- Vilken påföljd får du om du kastar glasspapper på marken?
a) Häktning, b) Böter, c) Fängelse
- Vilket djur heter *Alopex lagopus* på latin?
a) Rödräven, b) Fjällräven, c) Ökenräven
- Hur mycket spenat skördades i Sverige år 2020?
a) 192 ton, b) 196 ton, c) 201 ton
- Hur många svenskar beräknas ha KOL?
a) 400 000 – 700 000, b) 300 000 – 600 000,
c) 100 000 – 200 000

- Var härstammar pelargonerna ifrån?
a) Sydafrika, b) Italien, c) Marocko
- Hur många hembygdsföreningar har Sverige?
a) 1087, b) 2010, c) 2060
- I vilket landskap hittar du Spetebyhall?
a) Skåne, b) Småland, c) Södermanland
- Vilket år seglade Columbus till Amerika?
a) 1457, b) 1492, c) 1511
- Hur många saffransblommor behövs för att göra 25 g färdig saffran?
a) 3750, b) 3900, c) 4100
- Vad är en kolsänka för något?
a) Nerlagd gruva, b) Växter som binder kol,
c) En deppig ko
- Hur många kända insektsarter finns det?
a) Ca 10 miljoner, b) Ca 10 miljarder,
c) Ca 1 miljon
- Att odla vall betyder?
a) Att odla foder till korna, b) Att lata sig,
c) Att låta skägget växa
- Vad handlar ekologi om?
a) Ljudåtergivning, b) Logiskt tänkande,
c) Samspel i naturen
- Vad är **inte** bra för biologiskt mångfald?
a) Insekter, b) Asfalt, c) Ängsblommor
- Vad heter Sanna Nielsens och Joakim Ramsells son?
a) Gibson Nils Edmund, b) Joakim Jr. Nils,
c) Junior Runar Sten

Lycka till önskar

Kluriga

Svaren vill vi ha in senast på fredag den **13 januari** 2023.

Välkomna med era lösningar till redaktören ”stigforshult@gmail.com” eller till brevlådan på Kryddgården: SPF Seniorerna Enabygden, Källgatan 1 B, 74935 Enköping.

Tyvärr är huvudentrén fortsatt låst, varför man måste gå in genom restaurangen, kl 11-14 eller vänta ut någon vänlig själ som öppnar.

December Julmånad

Kall december med mycket snö lovar gott år. Åska i denna månad bådår både storm och regn. Om juldagen inträffar vid nymåne, blir det ett gott år. Är vädret vid jul mildt, varar vanligtvis kölden in på våren. Mycket snö betyder mycket hö.

Januari Torsmånad

Om januarikölden mildras, kommer snö, men faller dagg eller dimma, kommer tö. Dimma i januari giver en våt vår. Åska i januari bebådår ett fruktsamt år, men även storm och krig.

Från *Bondepraktikan*

Nu är det (snart) jul igen

Vårt svenska julfirande har mycket gamla anor, även om de flesta har försvunnit i historiens dunkel. Midvintern, eventuellt med Midvinterblot i januari, firades sålunda i Norden långt innan Sverige kristnades på 1000-talet. Därefter var julen tillsammans med påsken de viktigaste religiösa högtiderna i Sverige under tusen år. Men numera verkar det kommersiella intresset ha tagit över – åtminstone delvis.

Midvintersolståndet har emellertid varit en betydande högtid även på andra håll i världen. Efter att solen under månader successivt sjunkit, vände den då och återkom, medan dagarna blev allt längre. Bl.a. i Romarriket firades därför på 200-talet guden, *Sol Invictus*, den obesegrade solen, vid vintersolståndet som i den dåvarande Julianska kalender ansågs inträffa den 25 december. Detta skedde sålunda cirka 100 år innan Kristendomen blev statsreligion i Rom år 380. Redan innan dess, år 354, hade emellertid påven *Liberius* bestämt att Jesu födelse inträffade just den 25 december, varför man enkelt kunde ta över denna dag från Solguden. Antagligen är detta en efterhandskonstruktion, men en mycket praktisk sådan.

Ordet ”jul” har troligen germanskt ursprung. De äldsta texterna är från 500-talet, då ordet skrevs ”jehwla” som helt enkelt betydde fest. På finska betyder ”juhla” just högtid, medan jul heter ”joulu”. Båda orden har vid olika tider lånats in från svenskan. Möjligen finns även en koppling till Odins alternativa namn *Jólnir*.

Ordet ”jul” finns bara i Norden. På tyska heter julen ”Weinachten” som kommer från ”wihe nah”, den vigda natten, medan engelskan har ”Christmas” från tyska ”Cristes Mæsse”, Kristi mässa. Franskans ”Noël” har ett mer dunkelt ursprung, men härrör antagligen från latinska ”Natalis” som betyder födelse. Jämför ”natale” på italienska och ”navidad” på spanska.

Åtskilliga av våra nuvarande ”uråldriga” svenska traditioner har tyskt ursprung och kom hit under främst 17- och 18-hundratalet, såsom julgranen och adventsljus.

Det finns emellertid några riktigt gamla svenska traditioner också. Tomtenissen är t.ex. betydligt äldre än kristendomen, varför det är något osäkert varför han kommit att förknippas med julen. Han lär ha levt under böndernas hus och hjälpt dessa med ditt och datt. Detta förutsatte dock att nissen, även kallad vätte, fick sin gröt med smörklick

under årets längsta natt som ju inträffar vid jultid och som firats här minst sedan vikingatid. Annars kunde han bli nog så besvärlig.

Vid slutet av 1800-talet tycks i alla fall Tomtenissen ha genomgått en positiv metamorfos och blev då Jultomte, sannolikt med hjälp av en viss *Jenny Nyström*. Han flyttade i samma veva till Nordpolen där han lär bo tillsammans med andra tomtenissar. Härifrån åker han under Julen världen runt och delar ut julklappar till alla barn på olika håll – hur detta nu går till. Alla är numera klädda i rött istället för den gråa vadmal som var den tidigare hustomtens dräkt. Här är det emellertid något som inte stämmer. Mig veterligen finns inga renar på Nordpolen som är en ytterst ogästvänlig plats. Nej, renarna finns i Lappland, så det är mer sannolikt någonstans i Lappland som Jultomten bor.

Men – tro det eller ej – detta komplicerar ytterligare sakernas tillstånd, eftersom de nordligaste delarna av både Sverige och Finland heter Lappland. Dessutom betyder norska Finnmark faktiskt också Lappland. Så var bor egentligen Tomten? För att avgöra detta har finnarna tagit saken i egna händer och byggt ett Tomteland i närheten av Rovaniemi, där Tomten ska bo. Men något lurrt verkar det vara med detta. Den person som kallar sig Tomten, är sannolikt någon avdankad politiker som förlorade i senaste valet och sedan dess

PP Sverige, Porto betalt

inget annat haft att göra än att flytta till Tomteland och klä ut sig till Jultomte. Alltid lurar det någon.

Faktum är att finska Tomteland har rätt många besökare och t.o.m. charterturism. De flesta turister verkar emellertid vara japaner som inte bryr sig ett dugg om Tomten. Nej, de är ute efter afrodisiaka, dvs pulver av renhorn som sägs ha en magisk och förstärkande inverkan på potensen. Och vem vet, det kanske är sant. I alla fall har samerna (f.d. lapparna) ofta många barn. Men vad ska de annars syssla med under långa mörka vintrar. Affärerna lär gå lysande.

Efter jul och allt firande är alla så trötta att de flesta inte orkar arbeta igen på flera dagar. Därför är följaktligen både juldagen och annandagen lediga. Men snart är det dags för nästa fest. Nyårsafton, en vecka efter julafton, är årets mest firade natt. Då kan ingen stanna hemma. Alla restauranger och nöjespalats är fyllda månader i förväg. Måltiden, sången och dansen m.m. pågår mest hela natten, medan världen går över från ett år till nästa, även om det inte sker riktigt samtidigt överallt på Jorden. Som alltid är *Kiribati* först. Lyckligtvis är nyårsdagen den 1 januari också en arbetsfri helgdag till åminnelse av Jesu omskärelse, men den 2 januari måste de flesta motvilligt iväg till jobbet igen. Fast vad som då blir gjort är sannolikt bara byte av kalendrar samt förstås samtal med alla arbetskamrater om hur fantastiskt trevligt man har haft det över jul och nyår – om man kommer ihåg något vill säga.

Nu stundar ett par dagar av hårt arbete, innan det är dags för nästa mycket efterlängtade arbetsfria helgdag, den s.k. Trettondedagen, den 6 januari, även kallad Epifania, till minne av de heliga tre kungarna Caspar, Melchior och Balthasar. Dessa ska ha kommit från Österland för att besöka Betlehem vid denna tid. De går fortfarande att se på stjärnhimlen i det som kallas Orions bälte, fast där heter de numera

Alnitak, Alnilam och Mintaka. Gån ut och skåda denna vackra stjärnbild som ofta står ganska lågt över horisonten under vintern.

StigF

PS. Tomteland finns i Sverige också. Men var? Svar i nästa nummer.

God Jul på några olika språk

Gëzuar Krishtlindjen	albanska
Tschestita Koleda	bulgariska
Glædelig Jul	danska
Merry Christmas	engelska
Häide Jõule	estniska
Hyvää Joulua	finska
Vrolijkje Kerstmis	flamländska
Joyeux Noël	franska
Kala Christouyenna	grekiska
Gleðileg Jól	isländska
Buon Natale	italienska
Sretan Bozhik	kroatiska
Priecīgus Ziematvetkus	lettiska
Linksmu Kalédu	litauiska
Sreken Bozhik	makedonska
Vrolijk Kersfeest	nederländska
God Jul	norska
Wesolych Swiat	polska
Feliz Natal	portugisiska
Sarbatore Vesele	rumänska
Pzdravlyayu s prazdnikom	
Rozhdestva	ryska
Buorre Javljajt	(lule)samiska
Feliz Navidad	spanska
God Jul	svenska
Vesele Vanoce	tjeckiska
Frohe Weinachten	tyska
Z Rizdvom	ukrainska
Kellemes Karácsonyi	
Ünnepeket	ungerska